

Управління культури і туризму Сумської облдержадміністрації
Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М. Островського

Вічний бунтар

*(до 105-річчя від дня народження
українського поета, прозаїка І.П. Багряного)*

Інформаційне досьє

Суми 2011

Управління культури і туризму Сумської облдержадміністрації
Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М. Островського

Вічний бунтар

*(до 105-річчя від дня народження
українського поета, прозаїка І.П. Багряного)*

Інформаційне досьє

Суми 2011

ББК 91.9 : 83

В 24

Вічний бунтар: до 105-річчя від дня народження українського поета, прозаїка І. П. Багряного: інформаційне досье / ОКЗ "Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М. Островського" ; укладач Т. І. Бурятова. – Суми, 2011. – 24 с.

У бібліографічному посібнику представлено біографічну довідку, літературно-критичні статті, список творів І. Багряного, які є у фондах бібліотеки та сценарний матеріал і вікторину про життєвий і творчий шлях нашого славного земляка.

Склала
Відповідальна за випуск
Комп'ютерна верстка
Тираж 5 прим.

Т. І. Бурятова
Л. М. Тогобіцька
Т. М. Ємельяненко

У часи важкого відродження повернулись в Україну імена її славних синів, одним з яких був Іван Багряний, – поет, письменник, публіцист, політичний діяч.

Тоталітарна система зробила все можливе й неможливе, щоб голос патріота не був почутий на Батьківщині. Так було до недавніх часів... і ось Постановою Кабміну України Івану Багряному присуджується Державна премія ім. Т. Г. Шевченка 1992 року (посмертно) за романи «Сад Гетсиманський» і «Тигролови», які вперше були надруковані за кордоном.

Іван Павлович Багряний (Лозов'яга) народився 2 жовтня 1906 року в м. Охтирка Сумської області в сім'ї муляра Павла Петровича Лозов'яги. Мати майбутнього письменника Кривуша Євдокія Іванівна походила із заможного селянського роду з села Куземин що на Охтирщині. В сім'ї, крім Івана, були син Федір і донька Єлизавета.

Своє навчання Іван почав у церковно-приходській школі, потім закінчив в Охтирці вищу початкову школу і Краснопільську художньо-керамічну.

У 1922 році починає трудову діяльність і активне громадсько-політичне життя: завполіт цукроварні, окружний політичний інспектор в Охтирській міліції, вчитель малювання в колонії для безпритульних та сиріт. За його ж висловом «щоб збагатитись враженнями» побував на Донбасі, в Криму, на Кубані, працював в Кам'янець-Подільській газеті ілюстратором. В ній же надрукував свої перші вірші. В цьому ж році в Охтирці видає невеличку збірку «Чорні силуети: П'ять оповідань». У 1925 році виходить із комсомолу.

У 1926 році Іван Багряний вступає до Київського художнього інституту, який через матеріальну скруту

закінчити йому не вдалося. Навчаючись в КХІ, він вступає до організації МАРС і зближується з В. Підмогильним, Є. Плужником, Б. Антоненком-Давидовичем, Г. Косинкою, Т. Осмачкою та іншими. В цей час І. Багряний активно працює і друкується в журналах «Глобус», «Всесвіт», «Життя і революція», «Червоний шлях» та інших.

І. Багряний радіє відбудові, він її співучасник і творець. Але молодий поет бачить і те, що приходить нове гноблення більшості людей меншістю – учорашніми революціонерами. І більшовизм виявився ні чим іншим, як новою формою колонізації України.

*«О краю мій! О мій народе сірий!
У перший раз (за скільки це віків?)
Підвів ти голову, затуркану без міри
І знов хочять зіпхнуть тебе у прірву,
У прірву рабства, в царство батогів»*
(«Газават». 1927 р.)

У 1929 році у видавництві «САМ» за свої власні кошти І. Багряний видає віршовану поему «Ave Maria», яка невдовзі була заборонена цензурою і вилучена з книготоргівлі.

У 1930 році виходить віршований роман «Скелька». У 1932 році він написав і видав збірку нарисів «Крокви над табором» про колгоспне будівництво в селах біля Охтирки, і в цей рік, 16 квітня, був заарештований в Харкові. Його звинуватили у проведенні контрреволюційної агітації...за допомогою своїх творів. Багряного звільняють з-під варти і на три роки відправляють до спецпоселень Далекого Сходу. Охотське море, тайга, життя серед українців Зеленого Клину, втеча на Україну і арешт у дорозі. І знову новий термін (3 роки) – тепер уже в таборі БАМтабу.

Точних даних про час повернення І. Багряного із заслання немає, а 16 червня 1938 року – новий арешт і знову ...Харків. Багряному пред'являється нове звинувачення, тепер як

учаснику націоналістичної контрреволюційної організації. Допити... Допити... Допити... Акт з висунутими проти нього обвинуваченнями він не підписав. 1940 року було прийнято постанову, в якій відзначалось, що він уже був засуджений, а «...інших даних про антирадянську діяльність Багряного-Лозов'ягіна слідством не добуто». Хворий, знесилений, але нескорений І. Багряний повертається в Охтирку.

*«І ми не вмерем!
Нас не зітруть із рубрики! -
Ми оживем в страшнім вогні стихії. –
Ми ще каратимем Хамів Мечем Республіки
На місці лобнім там біля Софії»*

(«З камери смертників». 1939 р. Харків)

Під час окупації німцями Охтирки І. Багряний працює декоратором у місцевому театрі і редактором газети «Голос Охтирщини». Деякий час перебуває в ополченні. Випадково уникає розстрілу. В 1943-1944 роках він в Галичині в лавах українських повстанців, які боролись з німецькими завоювниками. Тут він пише пісні, вірші, коломийки, готує листівки, бере участь у підготовці і організації політичного центру українського підпілля. У надзвичайно тяжких умовах в гірському селищі Моршин, за декілька тижнів він пише роман «Тигролови», який на літературному конкурсі 1944 року у Львові одержує першу премію. Цей роман видавався англійською мовою у Канаді, Америці, Англії.

По закінченню війни хворий Іван Багряний залишається у Європі. Оселяється в Новому Ульмі (Німеччина) і включається в активну роботу української еміграції. У 1946 році він пише відомий памфлет «Чому я не хочу вертатись до СРСР?». Памфлет відіграв значну роль у вирішенні долі нашої політичної еміграції, і десятки тисяч емігрантів попливли до берегів Америки, Канади, Австралії.

У 1946 році виходить збірка поезій «Золотий бумеранг». Цією збіркою Багрянний підводить риску своїй поетичній творчості.

У 1947-1948 роках він видає драматичну повість «Морітурі», повість-вертеп «Розгром» і сатиричну п'єсу «Генерал». Справжньою подією в українському літературному житті став вихід у 1950 році роману «Сад Гетсиманський». Роман автобіографічний, написаний під враженням від перебування в слідчих камерах Харківського НКВС та в тюрмі на Холодній Горі.

У 1953 році виходить у світ «Огненне коло» - повість про трагедію під Бродами. Пізніше побачили світ романи «Маруся Богуславка» та «Буйний вітер» (1952-1957 р.)

Іван Багрянний зі своїми друзями-однодумцями організовує Українську Револьюційно-Демократичну Партію (УРДП), у який згуртовує найкращі свідомі і віддані українській справі сили людей зі східних і центральних областей України.

У 1952-1963 роках він був головою Української Національної Ради та віце-президентом УНР в екзилі. А якщо врахувати те, що останні 15 років він був хворий на сухоти, а потім ще й на цукровий діабет, то стає зрозумілим, чому не було здійснено багато творчих задумів.

До останнього дня життя, до останнього подиху змагався І. Багрянний за злагоду між людьми, за право кожного народу жити вільно і спокійно.

Помер Іван Багрянний 25 серпня 1963 року і похований в Новому Ульмі.

Могила І. Багряного в
м. Новий Ульм (Німеччина)

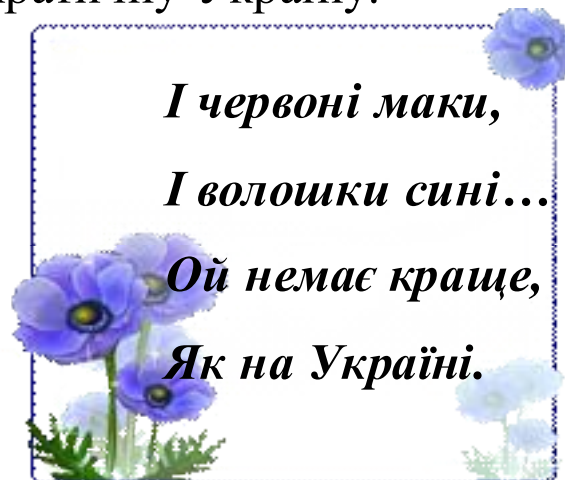
Згідно з його заповітом на надгробній плиті викарбувані слова з «Золотого бумерангу»:

*«Ми є. Були. І будемо ми.
Й Вітчизна наша з нами».*

Високе почуття гідності, віри в щасливе майбутнє на нашій землі залишив І. Багряний своїм нащадкам. Поет, письменник, публіцист і політичний діяч. Людина з великої літери. Він все життя змагався за людину, виявляючи в найскладніших ситуаціях особливу витримку, мужність і навіть героїство. І всі герої письменника – це втілення в літературних образах найкращих рис живих сучасників І. Багряного та його самого, яких не позбавили гідності і віри в добро жорстокості реального життя.

Вже після смерті І. Багряного в 1965 році вийшов другий його роман «Людина біжить над прірвою» – про трагедію затягнутих у вир війни людей.

Іван Багряний своїми творами, прикладом свого страдницького життя надихав на боротьбу за вільну незалежну демократичну Україну.

З метою популяризації творчості І. Багряного і вивчення його життєвого шляху пропонуємо вам вікторину та літературну композицію (додаток 1, додаток 2).

Твори І. Багряного

Проза

Багряний, І. П. Вибрані твори [Текст] / Іван Багряний; Вступ. ст., упорядкув. Г. М. Жуковська. – К.: Книга, 2007. – 368 с. – (Твори укр.. емігрантів)

Багряний, І. П. Вірю!: Хрестоматія. Друге видання / І. П. Багряний. – Чикаго: Харків: Фундація ім. І. Багряного, 2001. – 544 с.

Багряний, І. До Ворскли, по рибу: оповідання [Текст] / І. Багряний; передм. О. Шугая; худ. В. Є. Євдокименко. – К.: Веселка, 1995. – 16 с.

Багряний, І. Думки про літературу / І. Багряний // Пам'ять століть. – 1998. - № 7. – С. 28

Багряний, Іван Павлович (1906-1963) Людина біжить над прірвою [Текст]: [роман] / Іван Павлович Багряний. – К.: Школа, 2009. – 320 с.

Багряний, І. Морітурі: драматична повість [Текст] / І. Багряний // Березіль. – 1994. - № 9-10

Багряний, І. Наша генеза і наші резерви / І. Багряний // Дзвін. – 1991. - № 5. – С. 93-94

Багряний, І. Публіцистика: доповіді, статті, памфлети, рефлексії, есе [Текст] / І. Багряний . – К.: Смолоскип, 1996. – 856 с.

Багряний, Іван (1906-1963) Сад Гетсиманський [Текст]: іст. роман /Лозов'ягін Іван. – К.: Школа, 2008. – 512 с.

Багряний, І. П. Тигролови: роман [Текст] / І. П. Багряний. – К.: Школа, 2009. – 256 с.

Багряний, І. Українці біля Тихого океану: публіцистика [Текст] / І. Багряний // Берегиня. – 1999. - № 3. – С. 72

Багряний, Іван. Чому я не хочу вертатись до СРСР? / Іван Багряний // Шкільна бібліотека. – 2010. - № 7. – С. 145-151

Поезія

Багряний, І. Вірші / І. Багряний // Київ. – 1996. - № 1-2. – С. 125-126.

Багряний, І. Вперед, сини народу, в кайдани закутого! / І. Багряний // Київ. – 1996. - № 1-2. – С. 119-124.

Багряний, І. Дитячі вірші / І. Багряний // Дніпро. – 1996. – № 3-4. – С. 108-109.

Багряний, І. Золотий бумеранг: вірші, поеми, роман у віршах / І. Багряний. – К.: Рада, 1999. – 680 с.

Багряний, І. З поеми «Блокада» / І. Багряний // Дніпро. – 1998. – № 7-8. – С. 135.

Багряний, І. Із збірки «До меж заказаних»: вірші / І. Багряний // Березіль. – 1991. – № 6. – С. 6-12.

Багряний, І. Поезії / І. Багряний // Київ. – 2005. - № 6. – С. 111-126.

Багряний, І. П. Рідна мова: вірш / І. П. Багряний // Позакласне читання. Українська література: збірник художніх творів. 5 клас / Упор. Домарецька Г. А.. –Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. – С. 4.

Література про життя та творчість І. Багряного

Білоус, Н. Роман І. Багряного «Тигролови» на історичному тлі: методика вивчення твору: (Використання інтерактивних методів за допомогою рольової гри «Інтерв'ю письменника» та ділової гри «Акваріум») / Н. Білоус // Всесвітня література та культура. – 2007. – № 1. – С. 13-19.

Білоус, Н. Вивчення роману Івана Багряного «Тигролови» на тлі історичних подій та явищ із застосуванням інтерактивних методів навчання / Н. Білоус // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. - № 1. – С. 28-32

Бондаренко, А. Екзистенціальна концептосфера в художньому мовомисленні роману Івана Багряного «Людина біжить над прірвою» / А. Бондаренко // Слово і Час. – 2009. – № 10. – С. 85-90.

Галкін, О. Супутниці життя Івана Багряного / О. Галкін // Березіль. – 2009. – № 3-4. – С. 113-118.

Дзюба, І. Публіцистика Івана Багряного: [Літературознавчий нарис / І. Дзюба // Багряний, І. Людина біжить над прірвою [Текст]: [Роман] . – К.: Школа, 2009. – С. 315-116.

Згадали земляка : [В Охтирці відкрили меморіальну дошку на честь Івана Багряного] // В двух словах. – 2009. – № 4. – С. А5.

Життєвий і творчий шлях І. Багряного: [Біографічний нарис] // Багряний, І. Людина біжить над прірвою [Текст] . – К.: Школа, 2009. – С. 302-308.

Іван Багряний (1906-1963): [Короткий літопис життя і творчості. Аналіз роману «Тигролови»] // Усі українські письменники та їхні твори. 9 клас: навчальний посібник. – Х.: Ранок, 2009. – С. 354-382.

Королюк, Надія. Філософське осмислення величі людського духу (за пригодницьким романом Івана Багряного «Тигролови»): урок-дослідження в 11 класі / Надія Королюк // Українська мова та література . – 2010. - № 46-47. – С. 23-28. – Бібліогр.: с. 28.

Лавриненко, Ю. Іван Багряний – політичний діяч і письменник: [Нарис] / Ю. Лавриненко // Багряний, І. Людина біжить над прірвою [Текст] : [роман]. – К.: Школа, 2009. – С. 311-312.

Мисевич, Марія. Українська еміграційна література: 9-й клас: [цикл уроків за творчістю І. Багряного] / Марія Мисевич // Українська мова та література. – 2010. - № 46-47. – С. 15-22.

Подобєд, Олена. Кіносценарні задуми Івана Багряного / Олена Подобєд // Історія України. – 2010. – № 1. – С. 7-8. – Бібліограф.: с. 8.

Петриченко, Т. «Поема всеперемагаючого оптимізму»: [Передмова] / Т. Петриченко // Багряний, І. Тигролови: [Роман]: для старш. шк. віку. – К. : Школа, 2009. – С. 3-6.

Приходченко, К. І. Сумління нації: [Іван Багряний, Олекса Влизько, Яр Славутич, Олена Теліга, Мирослав Ірчан] / К. І. Приходченко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2010. – № 33. – Вкладка. – С. 1-12.

Романенчук, Б. Іван Багряний: [Літературознавчий нарис. Багряний – поет і громадянин] / Б. Романенчук // Багряний, І. Людина біжить над прірвою [Текст] : [роман]. – К.: Школа, 2009. – С. 314-315.

Сітало, Олена. Гуманістична ідея перемоги добра над злом у авантюрно-пригодницькому романі Івана Багряного «Тигролови» / Олена Сітало //Українська література в загальноосвітній школі. – 2010. – № 2. – С. 20-23.

Творчість Івана Багряного в оцінці літературної критики: [Відгуки письменників і літературознавців] // Багряний, І. Тигролови: [Роман] Для ст. шк. віку. – К.: Школа, 2009. – С. 243-245.

Український письменник і політичний діяч Іван Багряний (1906-1963) : [Бібл. покажчик] / Уклад. М. Ф. Гетьманець, В. О. Ярошик, В. П. Усань. – Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. – Х., 2007. – 45с.

Шлемкевич, М. Проводжаючи Івана Багряного: [Літературознавчий нарис] / М. Шлемкевич // Багряний, І. Людина біжить над прірвою [Текст]: [роман]. – К.: Школа, 2009. – С. 316-318.

Вікторина "Іван Багряний"

1. Яким є справжнє прізвище Івана Багряного?
(Лозов'яга)
2. До якого фаху готувався Іван Багряний, навчаючись у школі та інституті?
(Художника)
3. Чому Іван Багряний не завершив навчання в Київському художньому інституті?
(Був «політично неблагонадійним»)
4. Укажіть жанр твору Івана Багряного «Тигролови».
(Пригодницький роман)
5. Який факт із власної біографії використав Іван Багряний, коли написав роман «Тигролови»?
(Перебування на Далекому Сході та в БАМ-лагу за вироком суду)
6. Символом чого виступає образ поїзда (картина, з якої розпочинається твір) у романі Івана Багряного «Тигролови»?
(Тоталітарної сталінської системи)
7. Де відбуваються події роману Івана Багряного «Тигролови»?
(На Далекому Сході)
8. Хто був ворогом Григорія Многогрішного (за романом Івана Багряного «Тигролови»)?
(Медвин)
9. Який твір Івана Багряного можна назвати «маніфестом нової хвилі української еміграції»?
(«Чому я не хочу повертатись до ССРСР»)
10. Присвятою до якого твору Івана Багряного були слова: «Всім бунтарям і протестантам, всім, хто родився рабом і не хоче ним бути, всім скривдженим і зборканим і своїй рідній матері — крик свого серця присвячую»?
(Поема «Аве Марія»)
11. Яка основна думка твору Івана Багряного «Тигролови»?
(За будь-яких обставин людина має залишатись Людиною.)

«Людина – це найвеличніша з усіх істот».**Літературна композиція пам'яті І. Багряного**

Хід заходу

На сцені, у центрі, портрет І. Багряного, прикрашений кетягами калини з червоними стрічками, крізь них видніється колючий дріт; ліворуч і праворуч — українські рушники, вишиті червоним і чорним. На них дати: 1906-1963. На столі хліб-сіль, гвоздики, перевиті чорними стрічками, свічки. Під портретом слова: «Я хочу бути тільки людиною, яких так мало на світі, я хочу бути тільки нею». Праворуч — виставка творів Багряного під заголовком «Ходи тільки по лінії найбільшого опору, і ти пізнаєш світ». Ліворуч — великий плакат зі словами Багряного: «Людина — це найвеличніша з усіх істот. Людина — найнещадніша з усіх істот. Людина — найпідліша з усіх істот. Як тяжко з цих трьох рубрик вибрати першу для доведення прикладом». У залі — плакат зі словами: «Народе мій! Нездужий краю мій! Коли позбудешся тавра століть неволі? І. Багрянний». Усі учасники композиції одягнені в українські національні костюми.

У залі темно. Звучить «Місячна соната» Бетховена.

Голос за сценою. Епоха не цінує геніїв за їхнього життя — вона згадує про них надто пізно. Якась жорстока закономірність: час палить, нищить генія невблаганними вироками, а коли збагне, що дух його безсмертний, схиляється в пошані й каятті. Вогонь віків живе в людських устах. І нехай він буде проклятий земним світом! То не має значення для епохи. Головне, що сила того чудодійного вогню жива, жива, допоки ридає над аркушем паперу хоч один письменник. Шкода лише, що іноді ми залишаємось сліпими, невиправдано байдужими. Шкода... Так, великий полум'яний гуманісте, ти повернувся до свого народу, що був твоїм негасимим болем, вічною

скорботою. Ти вірив, що повернешся до України. Твоє серце не могло розсипатись на попіл. Не один ти згорів. Скільки українців віддали життя заради того, щоб зберегти свою любов, відданість рідній землі! А скільки їх полягло за межами Вітчизни передчасно, насильницькою смертю.

На екрані — пейзажі України, що змінюються краєвидами Соловків.

Їх, мабуть, не злічити, не перерахувати... Україна пам'ятає своїх синів, береже згірклу пам'ять про них у материнському серці, яке нагадує згусток туги, гордості й ганьби. Сьогодні до мого народу повертаються імена тих, хто пройшов довгий шлях від забуття до безсмертя.

Поступово вмикається світло, притишується музика. На сцену в траурному вбранні виходять юнак і дівчина.

Юнак. *(дивлячись на портрет І. Багряного).* Простіть нас, викреслені з пам'яті, простіть... Прошу не лише від себе, а й від імені покоління своїх сучасників. Хіба ми винні, що вирости полином на занедбаному кладовищі своїх забутих предків? Добре, що хоч тепер прийшло прозріння, страшне, болюче... *(Схиляє голову.)*

Дівчина.

*Синьоокий розпатланий вітер
Принесе мені ваші листи,
Що не можуть по пошті дійти
З того світу.
Тож кріпиться, шалені слова:
Ви — безсмертя жива заорука,
Ви — чиясь надія і мука,
Правіків сивочуба трава.*

Юнак. До нас словом, біографіями повертається та Україна, якої ми не знали. Нині книга національних утрат відкривається на новій сторінці. Іван Багряний — ще одна наша слава і велич, ще одне ім'я, якого ми були позбавлені, яке

починаємо розпізнавати. Подиву гідна ця постать, що явила світові не лише свої політичні і філософські праці, а й високу поезію і високу прозу. Його світлій пам'яті, його палкому й ніжному слову присвячуємо наш вечір.

Дівчина. «Ми є. Були. І будем ми. Й Вітчизна наша з нами». Ці слова Багряного стали віщими.

Учні йдуть зі сцени. На сцену піднімаються учні в українському одязі, через кодоскоп демонструють чудові краєвиди України. Звучить мелодія у виконанні оркестрової групи хору імені Верьовки.

1-й учень. Серед п'яного розмаїття українського лісостепу поважно несе свої води невеличка річечка Ворскла, яка, наближаючись до діда-Дніпра, повільно розширюється, повнішає, виростає, але зберігає спогад про чарівну Слобожанщину та славне містечко Охтирку, оминає село Куземин, пливе біля Опішні до серця цього краю — Полтави.

2-й учень. Ось у такому мальовничому оточенні, де села справді, як у Шевченка «неначе писанки», міг би прожити життя хлопчик, який народився в Охтирці 19 вересня 1906 р. Але доля... Доля вирішила інакше.

Умикають світло.

1-й учень. Цей козацький край, де одвіку жили горді, відважні, сильні духом і тілом люди, щохвилини готові життям заплатити за свободу свою і своїх родичів, який міг би бути зеленим раєм, з волі різних загарбників занепав, люди ледве животіли. Уже змалечку хлопець змушений працювати, батьки-бо не могли прогодувати сім'ю.

1-ша учениця. І коли сталася революція, що принесла неминучі зміни і великі надії, хлопчик Іванко Лозов'яга сприйняв це як єдино можливий порятунок для змученого народу.

2-й учень. Демократичний український уряд спалахнув яскравою зіркою на туманному небосхилі тодішнього життя, але через свій революційний романтизм був зметений

набагато міцнішою силою — московським більшовизмом. На цю загальнонаціональну трагедію наклалася і трагедія самого Івана, коли чекісти закатували до смерті його 92-річного діда-пасічника й дядька за приналежність до армії Петлюри, а другого дядька загнали на Соловки, звідки той не повернувся.

1-й учень. Розкуркулення, голод, примусова колективізація, свавілля місцевої влади... Бунтарство визрівало в душі, і поет шукав підтримки як серед інтелігенції, так і серед селян, до яких тягнувся співчутливим серцем і помислом.

2-га учениця

*Монументальний і покарбований,
Вростаючи ходю в глибінь землі,
Налягає він на чепіги, на ковані,
Перевертає навзнік нашарування літ.*

Учні йдуть. Звучить «Сьома симфонія» Шостаковича.

Голос за сценою. І поманили його полум'яні шляхи літератури. З 1926 р. його життя нерозривно пов'язане з літературною творчістю.

1-ша учениця. Що можна сказати про людину, яка, напевно, не мала в житті щастя, бо життя найчастіше поверталось до неї своєю темною стороною — боротьбою за існування, за виживання в цьому жахливому світі, бо ця людина мала честь належати до того покоління, яке не могло, не мало права, з точки зору режиму, на життя...

1-й учень. Він, режим-тиран, досхочу награвшись в український націонал-комунізм, українське національне відродження, несподівано спинив цей театр, скинув маску і взявся за старе й звичайне — нищити, русифікувати, перетравлювати все живе й мисляче.

Притишується музика.

2-й учень. *Народились ми для бою.
Нам іти разом з тобою
Прирекла любов.*

Тихо звучить пісня на слова Багряного, музику Китастого «За Україну».

2-га учениця. Чому вони так не любили нас? Чому з таким сатанинським остервенінням хотіли стерти з лиця землі? Хіба ж не українська кров століттями живила тіло імперії, кріпила її міць і розум? Чого б то ще? Чого б то «вождь світового пролетаріату» вважав українського селянина ледве не найпершим своїм ворогом? Чого б то «батько всіх народів», простоявши три хвилини на київському пероні, устиг все ж сказати світі: «Почему здесь больше петлюровцев, чем украинцев?»

1-й учень. Боялися вони невмирущого і грізного духу нашої свободи! Тому-то їй не потрібна була їм нація хлібодарів і музикантів. Тому-то їй почалось винищення інтелігенції, золотосяйних соборів, культури, історії. Як ці злочинці прикривали підло скоєне, як кричали на весь світ про свій гуманізм, про людину з великої літери!

3-й учень

*О Йосипе кривавий — плюс — Кривавий!
Миколка був лиш немовля перед тобою,
Ти велетень, ти все в крові втопив.
Ти сотворив добу, відкрив її й закрит,
І зватимуть її кривавою добою, твоєю тобто.*

Голос за сценою. Друже мій любий! Прошу — не називай мене поетом, бо це мене жорстоко ображає. Не іменуй мене поетом, друже мій, бо поети нині — це категорія злочинців, до якої не належав і не хочу належати. Не іменуй же мене поетом, бо слово поет скорочено стало визначати — хамелеон, проститутка, спекулянт, авантюрник, ледар. Я хочу бути тільки людиною, яких так мало на світі, я хочу бути тільки нею.

1-ша учениця.

*Поети-євнухи у наш двадцятий вік!
Звичайно, не усі і не на всій планеті.
Я лиш всього про земляків моїх,*

*Лише про них — про євнухів-поетів.
Родившись з крилами, не вчилися літати,
Родившись гордими, навчилися плазувати.*

1-й учень. Почалися зловісні 30-ті роки. Серед українських письменників, призначених на ліквідацію, насамперед була названа особа Багряного. Йому не забули ні його присвяти «Всім бунтарям і протестантам», ні «Крику його душі», ні заклик «Ходи тільки по лінії найбільшого опору — і ти пізнаєш світ». Не забули його гострого послання на адресу тих, що «усілись на троні»:

*Ви за підлість — ув'єте вінками,
За любов — ведете умирати.*

Нічого не забули. Його поезія їх пекла. Незабаром й арештували. Так почався новий жахливий період його життя, період ув'язнень і концтаборів.

Лине «Соната для скрипки і фортепіано» Шостаковича.

2-га учениця. Се була така доба зі своїми жорсткими законами: виживає той, хто сильніший. Ся доба — як тавро в нашій міченій історії, згубила не одного співця. Може, згубила б і Багряного (не допомогли табори і тюрми!), якби залишився він в Україні. З 1944 року починається еміграційний період його діяльності, який був єдиним шляхом у письменника-в'язня сталінських таборів.

Звучить «Ноктюрн» Глінки.

2-й учень.

*Гей, повій же, вітре з України,
Принеси нам запах рідних миль.
Ой ти, доле, нещаслива доле,
Не зупинить цього вітру час,
Зашумить ще українське поле.
І Великдень прийде ще до нас.*

3-й учень. В еміграції, крім незрівнянних гуманістичних творів, І. Багрянний, далекоглядний політик-трибун, визначний

організатор, послідовно й переконливо обстоював ідею вільної, суверенної України. Своїм памфлетом «Чому я не хочу повертатись до СРСР?» літератор задекларував права та гідність української людини.

Голос за сценою. Я не хочу вертатись до своєї Вітчизни саме тому, що я люблю свою Вітчизну. А любов до Вітчизни, до свого народу... в СРСР є найтяжчим злочином... зветься на більшовицькій мові... «місцевим націоналізмом».

1-й учень. Коли ж Багрянний знаходив час, де брав силу бувати в різних країнах, вести дискусії, пропагувати, обстоювати свої гуманістичні ідеї, терпіти цькування, наклепи, звинувачення зусюдибіч, боротися зі страшною хворобою й писати, писати?! І вірити в незнищеність духу української людини, української нації.

2-й учень. Він уже лежав розпластаний у багнюці. Тоді кризь гомін усіх інших спитав хтось понурій... з виразом смертельної втоми, зневіри, сарказму: — А чи ти віриш у людину?.. Спитав так, ніби це він питав, як суддя на трибуналі. — Вірю! — гукнула Максимова душа, вириваючись кризь зуби, зціплені мукою. — Вірю!

3-й учень. Автор цих слів, І. Багрянний, усе життя біг над прірвою з вірою в людину, прагнучи запалити в ній негасиму іскру, яка б висвітила шлях з чорної прірви приниження й знеособлення в безсмертя.

Інсценізація уривку з роману «Сад Гетсиманський». Андрій Чумак перед слідчим Фреєм. Діалог закінчується так:

Андрій. Я не визнаю пролетарського правосуддя, здійснюваного за каблуками й палкою... не визнаю соціалізму, будованого тюрмою й кулею. Ось це вкупі є моє кредо!

1-ша учениця. Роман «Сад Гетсиманський» уславив ім'я Багряного на весь світ і став безжальним вироком нелюдській системі, гімном незламності людського духу, незнищеності Людини, Божеського начала в ній.

1-й учень. Саме тому, що митець жив, любив і ненавидів, страждав, творив і згорів за рідну землю, за людей, Батьківщина повік не забуде його. Багряний сьогодні — символ незнищеності українського духу, символ добра і сумління.

Звучить «Місячна соната Бетховена».

Голос за сценою. Я вернуся до своєї Вітчизни з мільйонами своїх братів і сестер, що перебувають тут, в Європі, і там, по сибірських концентраках, тоді, коли тоталітарна кривава більшовицька система буде знесена так, як і гітлерівська.

2-й учень. Сьогодні збуваються пророчі слова І. Багряного. Він повертається в Україну, до рідного краю, незмінну любов до якого проніс через усе своє страдницьке життя. Повертається в талановитих творах, у добрих спогадах усіх, хто його знав. Перед його пам'яттю схиляються мільйони.

м. Суми, вул. Петропавлівська, 51
тел/факс 22-00-82, тел. 22-00-66, 22-00-82
biblioteka.sumy@mail.ru